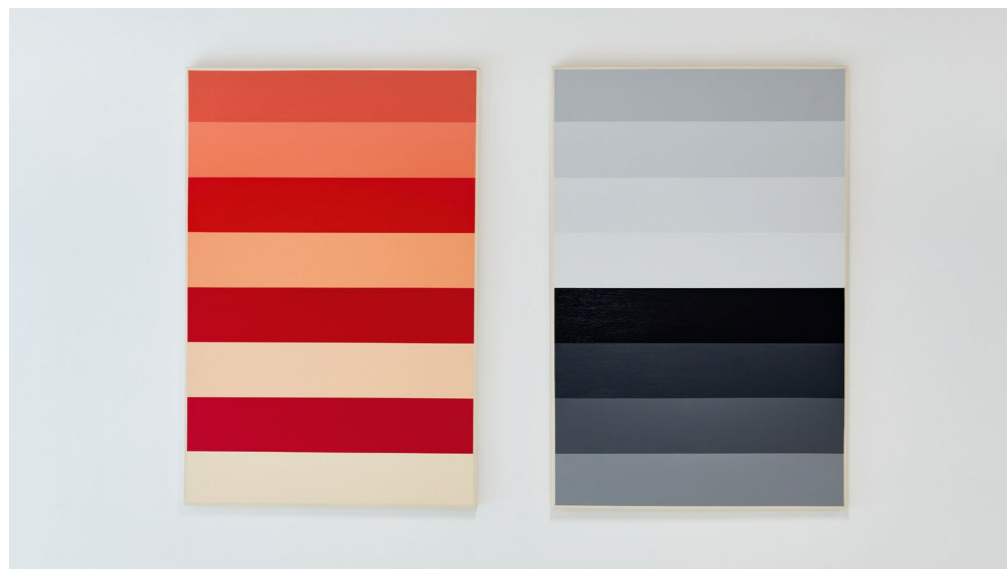

ULRIKE MÜLLER monotípiái, *When Art Meets Society | When Society Meets Art*, 2021, aqb Project Space, Budapest © Fotó: Bíró Dávid

VARGA ÁDÁM
MY: K, 2019, akril, vászon, 120 x 80 cm egyenként © Fotó: Bíró Dávid

Kiállítás részlet AGATA BOGACKA festményeivel, *When Art Meets Society | When Society Meets Art*, 2021, aqb Project Space, Budapest © Fotó: Bíró Dávid | A művész és Gunia Nowik Galéria, Varsó engedélyével.

egymásba olvadó felületek párbeszédére, amelyek mindig helyzetek, szituációk, kapcsolatok, érintések és érintkezések leképeződései, mindamelllett, hogy olykor tárgyias asszociációkat is keltenek. Az osztott képernyők látványát idézik – vagyis az egyre virtualizálódó emberi interakciók imaginárius tereinek adnak testiesen érzéki formát – különös, képzeletbeli tájak, arcok és testek maradványai, egy egyszerre virtuális és érzéki univerzum helyzetképei, amelyek szintén értelmezhetők az absztrakció művészettörténeti hagyományainak a kortárs vizuális kultúrán átszűrt újraértelmezéseiként, sajátosan párosítva a személyes az univerzálissal. A modernista absztrakció hagyományai sejlenek fel ULRIKE MÜLLER alkotásain is. A festményeken, szőnyegekben és grafikákon az absztrakció univerzális formái gyakran találkoznak stilizált tárgyias motívumokkal, amelyek asszociációk széles köre felé nyílnak meg. Müllert, akárcsak Bogackát, nem pusztán az absztrakció és a figuráció, illetve a modernista formaképzés, a digitalitás és a festészeti hagyományok kapcsolata foglalkoztatja, hanem a tesztaszatlatok és az ezekkel szorosan összefüggő nemi identitás kérdései is, amelyek kódoltan-burkoltan épülnek bele a művek rendkívül gazdag textúrájába. A textúrába, amely felfüggeszti, vagy legalábbis egy pillanatra megakasztja a virtuális képek áramlását. Matriális formát ad az anyagtalannak, hogy aztán az digitális képként visszakerüljön a végtelen körforgásba, a képek megfogható-megfoghatatlan láncolatába.

Jelentős kérdés, miképpen értelmezi át és írja felül a táblaképről alkotott fogalmait a képek mechanikus és digitális megsokszorozódása, a festészet történetének feltételezett vége, amely permanens végjattá alakul.⁶ Végtelen véggé, ami valójában nem is vég, hanem inkább kezdet. Pontosabban a kezdet és a vég megkülönböztethetlenségének imaginárius tere. Körforgás, mozgás, permanens testi és virtuális jelenlét. *A When Art Meets Society / When Society Meets Art* című kiállítás ilyen testi jelenlőségekkel való találkozásoknak, és a virtualitás időleges felfüggesztésének ad teret, és mindannyiunk számára feladatot is: megta-pasztalni a művek virtuális testiességét és testies virtualitását.

⁶ Lásd erről: David Joselit – Elisabeth Sussman – Bob Riley (eds.): *Endgame. Reference and Simulation in Recent Painting and Sculpture*, kat. The Institute of Contemporary Art, Boston, The MIT Press, Cambridge (Mass.) – London, 1986

DUDÁS BARBARA

TÉRügyek | keygüRÉT Spatial Affairs / Térügyek

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest
2021. április 29 – június 27!

Valós és digitális kiállítás, fizikai és számítógép által generált terek találkozása, *hibriditás* – nemzetközi kooperáció világjáró idején. A *Spatial Affairs* kiállítás a *BEYOND MATTER: Cultural Heritage on the Verge of Virtual Reality* nemzetközi együttműködés keretein belül valósult meg, annak első kiállításaként.² A gyakorlati alapokon nyugvó kutatási projekt 2019-ben indult a ZKM Karlsruhe³ kezdeményezésében, számos európai partnerintézmény, így többek között a budapesti Ludwig Múzeum és a finn Aalto Egyetem⁴ bevonásával. A budapesti helyszínen április végén – a járványhelyzet miatt még látogatók nélkül – megnyílt *fizikai* kiállítást,⁵ és annak *digitális* kiterjesztéseként létrejött *Spatial Affairs. Worlding / A tér világlása* című digitális kiállítást⁶ május elején egy angol nyelvű online szimpózium is kísérte, *HyMEX // Hybrid Museum Experience Symposium* címmel.⁷

A *BEYOND MATTER* projekt fő célja annak a „virtuális állapotnak” a feltérképezése, bemutatása és megértése, mely – a projekt alaptézisének értelmében – mindennapjainkat, létezésünket leginkább jellemzi. Ez a virtuális fordulat, átalakulás az élet minden területére kihat: a valós és a mesterségesen létrehozott határai összemosódnak, az idő linearitása torzul, melynek hatásai és következményei a vizuális művészetek területén is megfigyelhetők, mind az alkotások létrehozása, mind azok kuralása, mediálása és befogadása vonatkozásában – mindez pedig új kihívások elé állítja a múzeumokat, kulturális intézményeket is. E komplex folyamat első lépéseként a *tér* (változó) fogalmának körüljárását, elemzését tűzte ki célul a projekt, mely a valós és digitális kiállítás mellett egy elméleti szövegeket és válogatott manifesztumokat tartalmazó, valamint kiterjesztett valóság- (AR) tartalmakkal kiegészített katalógus formájában is megvalósult.⁸ Ez azonban a *BEYOND MATTER* kutatási projekt első állomása csupán: a hosszútávú cél a különböző partnerintézmények

¹ A kiállítás résztvevői: MOREHSHIN ALLAHYARI, ANDREAS ANGELIDAKIS, BESOROLÁS ALATT (UNRATED), CAROLA BONFILI, ADAM BROOMBERG & GUY DE LANCEY & BRIAN O'DOHERTY, PETRA CORTRIGHT, AGNES DENES, ALEKSANDRA DOMANOVIĆ, LOUISE DRULHE, WOJCIECH FANGOR, STANISLAV FILKO, LUCIO FONTANA, DORA GARCÍA, SAM GHANTOUS, GULYÁS JÁNOS, HANS HOLLEIN, LAUREN HURET, JODI, HIROSHI KAWANO, KATARZYNA KOBRO, ALICJA KWADE, OLIVER LARIC, SAM LAVIGNE & TEGA BRAIN, JAN ROBERT LEEGTE, LOU CANTOR, STANO MASÁR, CILDO MEIRELES, ROSA MENKMAN, METAHAVEN, NAGY IMRE, GEORG NEES, OLAWUYI RÓBERT, PAUER GYULA, GORAN PETERCOL, SASCHA POHFLEPP & ALESSIA NIGRETTI & MATTHEW LUTZ, ANGELS RIBÉ, THE RODINA, RAFAEL ROZENDAAL, JEFFREY SHAW, ANDREJ ŠKUFCA, TAMKÓ SIRATÓ KÁROLY, VIKTOR TIMOFEEV, VÁRNAI GYULA; kurátorok: GIULIA BINI, NPLASCO-RÓZSÁS LÍVIA, ld. <https://www.ludwigmuseum.hu/kiallitas/terugyek> (utolsó belépés a szövegben hivatkozott webhelyekre: 2021. augusztus 30.)

² <https://beyondmatter.eu/>

³ <https://zkm.de/de/aalto>

⁴ <https://www.aalto.fi/en>

⁵ A Ludwig Múzeumban megrendezett kiállításához egy virtuális túra is készült, így aki lemaradt a fizikai kiállításról, az utólag virtuálisan bejárhatja azt: <http://spatialaffairs.ludwigmuseum.hu/>

⁶ <https://spatialaffairs.beyondmatter.eu/en>

⁷ A szimpózium teljes anyaga – beleértve az előadások videóit is – elérhető a program honlapján: <http://hymex2021.ludwigmuseum.hu/>

⁸ *Spatial Affairs / Térügyek*. Szerk.: GIULIA BINI, NOLASCO-RÓZSÁS LÍVIA, JAN ELANTKOWSKI, FEIGL FRUZSINA, KÁLMÁN BORBÁLA. Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest, 2021 (angol változat: Hatje Cantz, Berlin, 2021). A katalógus esszéit Giulia Bini, Nolasco-Rózsás Livia, ADAM LOVASZ, SVEN LÜTTICKEN és CECI MOSS írták.

bevonásával olyan, gyakorlatban is használható tudásanyag összegyűjtése, összeállítása, ami művészeket, kurátorokat és múzeumi szakembereket (is) segít a „virtuális állapotban” való eligazodásban. A *Spatial Affairs* kiállításban szereplő modernista és kortárs művek, illetve manifesztumok a legkülönbözőbb módokon reflektálnak a tér vonatkozásában a tudomány és az információtechnológia fejlődésére, változására, egy részük ráadásul jóval a számítógépek elterjedése előtt készült. Éppen ezért a kiállítás még azok számára is izgalmas és élvezhető, akik maximum egyszerű felhasználó szintjén tudják kezelni az okostelefonokat és a számítógépeket, nem játszanak VR szemüveget is igénylő videojátékokkal, és úgy általában nem szoktak a robotok hatalomátvételének lehetősége miatt napi szinten szorongani.

A kiállítás egyik kezdő, a teret egészen elvontan értelmező műve HANS HOLLEIN osztrák építész *Építészet tablettából* (*Nemfizikai környezet-szabályozó készlet*) című 1967-es koncept alkotása, ami papírlapokra ragasztott tablettából áll, melyek bevétele különféle terek, épületek (illúziójának) megalkotására való képességet sejteti. Míg Hollein műve kémiai folyamatok által idézné meg az épített teret, addig VÁRNAI GYULA – a hazai közönség által jól ismert – *Átjáró II.* (1993) című lépcsős installációja fényhatásokkal kelt tér-érzetet a mű befogadójában, a fizikai valóság és múlandó illúzió határán egyenlőlyözve. Ugyancsak az illuzionisztikus, másfajta, azaz pszeudó-tér kérdésével foglalkozott PAUER GYULA 1970-ben megrendezett, első *Pszeudó-kiállításának* tere is, mely a budapesti József Attila Művelődési Házban valósult meg, GULYÁS JÁNOS diplomafilmjének díszleteként. A közönség és a tér, a hiány és a jelenlét érzékeny viszonyát, a tér-érzékelés és tér-képzés efemer jellegét vizsgálta a katalán ANGELS RIBÉ *Egy megfoghatatlan tömeg jelenlétének bizonyítása* című, 1974-ben Montréalban megvalósult performansza, melynek során a térben elhelyezett ventilátor által generált hideg levegő jelölte ki az üresen maradó részt, ezáltal pedig az emberek helyét a térben. A *Spatial Affairs* kiállítás legkorábbi – 1932 körüli – műve KATARZYNA KOBRO, s egyben a lengyel avantgárd egyik ikonikus műve, a *Térkompozíció* (8.), mely a szobrot saját fizikai valóságában, s ugyanakkor az azt körülvevő térrel együttesen létezőként értelmezi, tetelezi fel. Hasonlóan WOJCIECH FANGOR *Tér-tanulmány* című 1958-ban rendezett varsói

JAN ROBERT LEEGTE: Google térkép mint szobor / Google Maps as a Sculpture, 2017, archív nyomtat, plexi, akril, dibond, 80×80×80 cm | OLAWUYI RÓBERT: Kirekesztés / Exclusion, 2017 3D animáció, kijelző, ablakkeret, 122×75×12 cm | LAUREN HURET: Prófeciák a nooszféráról / Prophecies of the Noosphere, 2019, 4k videó, 2' | ALEKSANDRA DOMANOVIĆ: Grobari, 2009, kupacba halmozott, szegély nélküli tintasugaras nyomatok, 120 grammos papír (3500 oldal), 35×21×29,7 cm © Fotó: Rosta József | Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum

CAROLA BONFIL: Franz Kafka A Kastélyának vég nélküli vége, 3412 Kafka – Első fejezet / The Infinite End of Franz Kafka's Das Schloss, 3412 Kafka – First Chapter, 2018 CGI videó VR (HTC Vive Pro), 8'25"; hang: FRANCESCO FONASSI, grafikai tervezés: IMAGO és MILOŠ BELANEC; kivétel, CGI VIDEO 2', loop, hang: FRANCESCO FONASSI, grafikai tervezés: IMAGO; szobor (beton, PVC, 20×180×170 cm) © Fotó: Rosta József | Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum

kiállításá(nak rekonstrukciójá)hoz, mely az absztrakt művek bemutatása helyett elsősorban a festmények közötti térbeli viszonyok vizsgálatára helyezte a hangsúlyt. Izgalmas, a white cube múzeumi terek kánonteremtő szerepét boncolgató munkákkal szerepel a kiállításon STANO MASÁR is, aki az *Áthelyezett terek* (2012) című sorozatában olyan világhírű múzeumok, mint a londoni Tate Modern, vagy a New York-i MoMA kiállítótereinek egy-egy fal- és padló részleteiről készített, az eredetivel tökéletesen egyező replikákat. Az így létrejövő tér-másolatok egyfajta *teleportként* is értelmezhetők, melyeknek köszönhetően az azokba belemegyő látogatók – ugyan átmenetileg és átvitt értelemben csupán, de – a rangos nemzetközi művészeti intézményben találhatják magukat. Mind a valós, mind a digitális kiállításnak fontos aspektusa az *interaktivitás*, a különféle fizikai és virtuális terekben mozgó és változatos tevékenységeket folytató ember beavatkozása, bekapcsolódása a művek

által létrehozott térbe, világba. ANDREAS ANGELIDAKIS *Háziasított romjainak* (2018) átrendezésére invitálja a befogadót, VIKTOR TIMOFEEV nyomasztó hangulatú, performatív VR-játékra (*Fizikai kapacitás*, 2017), míg CAROLA BONFIL ugyancsak VR eszközök bevonásával KAFKA *A kastély* című művének potenciális, virtuális befejezését tárja a néző szeme elé (*3412 Kafka – First chapter*, 2018). A kiállítás virtuális kiterjesztését a holland THE RODINA design stúdió tervezte, lényege pedig egy olyan „online felfedezőkörnyezet”, melyben mind a látogatókat, mind a műalkotásokat változatos formájú, lebegő, mozgó avatarok képviselik, az egyes művek pedig a virtuális térben mozogva, „elkapva” lehet megismerni. Természetesen nem maradhattak ki a kiállításból a számítógépek és az internet fejlődésére reflektáló művek, illetve az olyan technológiai fejlesztések, mint a már említett VR, vagy akár a 3D nyomtatás, de a kiállítás kontextusában már-már „klasszikusnak” számító videó alapú művek sem. ALICJA KWADE *Esetleg a valóság* (2017) című installációjának középpontjában egy 3D technikával beszkenelt, majd az eredetivel egyező összetételű kőből kimart kő-másolat áll, a falakon pedig a kő szkennelési adatait tartalmazó forráskód 30.000 papírlapra kinyomtatott változata olvasható – rámutatva a mesterséges és az eredeti közötti, a kódokra és kódokról való le- és visszafordítás korlátozottságára –, mintegy időkapcsolaként dokumentálva a technika jelenlegi állását. LAUREN HURET *Prófeciák a nooszféráról* című 2019-es videóinstallációja a www-protokoll feltalálásának mozzanatából és fizikai helyszínéből – az Európai Nukleáris Kutatási

ANDREJ ŠKUFCA: Feketepiac: ógb végkifejlet / Black market: ógb ending, 2021, poliuretán, poliészter, akril, alumínium, változó méret © Fotó: Rosta József | Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum

